

Godsdienst als mensendienst

ds Rob van Essen

Maranathakerk, 23 juni 2019

Lucas 8: 39 Ga terug naar huis en vertel alles wat God voor u heeft gedaan.

Jezus steekt met Zijn discipelen over naar een andere wereld: 'het gebied van de Gerasenen, dat tegenover Galilea ligt'. De andere kant van het water, daar waar de mensen wonen die wij niet kennen. Ze zijn 'anders'. In Amsterdam woonde ik als kind in een wijkje dat tussen de Pijp en het sjeke Zuid in lag. In beide buurten had je niets te zoeken: de mensen daar hoorden niet bij ons. Zo zette ik vóór mijn zeventiende ook geen voet in een restaurant. Bang dat de mensen zouden zien dat ik daar niet hoorde.

Jezus gaat naar die andere wereld van het Tienstedengebied - de Decapolis. Waar hij niet hoort, niets te zoeken heeft. Het gebied waar Zeus, de Griekse oppergod wordt vereerd en hem worden zwijnen geofferd. Zeus, de god- boven-de-goden, macht boven macht. Deze heidense bundeling van religieuze en politieke macht kan in de ogen van de Wetsgetrouwe jood alleen maar zwijnerij tot gevolg hebben. Macht die mensen klein maakt en houdt. Macht die alleen gehandhaafd kan worden dankzij Rome's legioenen.

Het Evangelie van Lucas, zo moeten we ons goed realiseren, klinkt aanvankelijk in de heidense wereld. Lucas richt het aan Teofilus, een hooggeplaatst man in de Grieks-Romeinse cultuur van die dagen. Een andere wereld, voor de gelovige jood.

Maar tegelijk de wereld die deel uitmaakt van zijn eigen wereld. Het veilige meer tussen Galilea en de Decapolis vind je niet in hartje Rome of elders in het Romeinse rijk waar het evangelie klinkt. Het heidendom is overal om je heen!

Lucas vertelt niet voor niets dat Jezus oversteekt!

Zijn verkondiging is niet bedoeld in de eigen, veilige kring te blijven. Hij steekt over en Hij komt binnen in bezet gebied: in een bezeten wereld.

En Iet wel, hoe vreemd het verhaal ons vanmorgen ook in de oren mag klinken, toch is het ons verhaal. Lucas heeft het over Jezus' confrontatie met de heidenen - de niet-joden.

Zeker, wij beleven onze werkelijkheid in eerste instantie heel anders dan wat we hier beschreven horen. Wij zijn nette, geciviliseerde mensen. We geloven niet in boze geesten. We kunnen ook niets met dat wonderlijke gedoe beginnen van geesten die in een kudde zwijnen varen. En met zwijnerij laten wij, nette middle class christenen ons ook niet in. Ik herinner mij dat wij dit bijbelgedeelte lasen tijdens een conferentie. Een keurige dame meldde toen verontwaardigd dat het toch wel zielig voor die varkens was, dat ze in het meer verdronken. Het is ook geen verhaal waar de 'Partij voor de dieren' warm voor zal lopen. Inderdaad, mensen van 2019, van de dierenbescherming had Lucas nog nooit gehoord. Maar was die er geweest, dan had Jezus toch het welzijn van die geplaagde mens boven de zwijnen geplaatst. De opmerking van die vrouw maakte echter wel duidelijk dat wat ze daar las voor haar een ver van haar bed show bleef.

En zelfs de mensen die zweren bij het historisch karakter van verhalen als deze, blijven toeschouwers. Soit, er is ooit zoiets gebeurd, lang geleden, maar wat betekent dat dan voor het hier en nu? Het is wel erg kort door de bocht en onbarmhartig om mensen die psychiatrische problemen hebben als 'bezeten' af te schilderen. Ook dan blijft het voor ons, gezonde, evenwichtige mensen, een ver van ons bed show.

Nee, in het evangelie gaat het om ons verhaal !

Om onze angsten gaat het als er in de voorafgaande verzen vertelt wordt over de storm waarin de discipelen dreigen ten onder te gaan. Er is de diepe vrees dat we nergens blijven als we ons door deze Jezus in de boot laten nemen. En tegelijk ervaren we dat Zijn woorden als scheppingswoorden zijn, die de wereld een nieuw aanzien geven.

Deze Jezus, die woorden van leven spreekt, is het die Zijn leerlingen meeneemt naar de overkant, alsof Galilea al niet erg genoeg was! Dat was al een gebied met twijfelachtige reputatie. Maar in de Decapolis

wonen de mensen die van de Thora niets weten. Daar is de wereld van macht boven macht, de verwarrende werkelijkheid van krachten en geesten die de mens verslaven en innerlijk verscheuren. Maar lieve gemeente, het is ook onze, uw wereld! Wonno Bleij dichtte daarover in een dooplied: 'Als het dan begint te dagen en ik mens wordt, levenslang, en er listen zijn en lagen en ik zwak ben en ook bang'. De andere wereld buiten de veilige moederschoot. Zoals ik als kind ontdekte toen ik Duitse les kreeg van een dame in sjiek Zuid. Kinderloos waren ze, haar man had het nummer van het concentratiekamp in zijn arm. En in mijn werk met alcoholisten ontdekte ik dat hun angsten, hun zonden en gebondenheden ook de mijne waren - of hadden kunnen worden. Het enige onderscheidt tussen de Gerasenen en de discipelen is dat de discipelen niet langer in een 'god boven god' geloven, die angst en intimidatie nodig heeft om ze in toom te houden. Jezus is de vleesgeworden Thora: het spreken van God knevelt en dreigt niet, maar stelt in de vrijheid.

Jezus is Zoon van de Allerhoogste God: de God die machtiger is dan Zeus en daarom tegelijk onmachtig. Hij is immers één en al liefde: Zijn macht houdt mensen niet klein. Ketent ze niet.

Jezus, beeld van deze God, speelt niet met de machten onder één hoedje, maar geeft ze bevel van de man uit te varen. Mensen zijn bedoeld om vrij te zijn!

Onze cultuur is een doodscultuur, zegt Lucas. Kijk maar om je heen. Overal zie je mensen die zichzelf en anderen verwonden of ketenen.

In een gedicht van Ida Gerhardt horen we hoe verwoestend woorden kunnen zijn.

Het distelzaad

Ik hoorde een vrouw; zij zeide tot haar kind,
zómaar op straat: 't Was heel wat beter als
jij nooit geboren was'. Het zei niets terug,
het was nog klein, maar het begon ineens
sleepvoetig traag te lopen; als een die
in ballingschap een juk met manden torst
en radeloos merkt dat zij zwanger is.
In Babylon misschien of Nineveh.

Ja het wàs zwanger, zwanger van dat woord.

Dat was, in duisternis ontkiend, op weg:
tot in het derde en vierde nageslacht.

Ida Gerhardt in: Verzamelde Gedichten, blz. 702

Onze cultuur wordt geregeerd door machten die mensen opjagen: op hun werk, in hun vrije tijd. Gestoord worden ze ervan. Ontelbaar zijn de slachtoffers van onze genotcultuur - alcohol, porno, gokken en drugs. Trouw schreef deze week over de tabaksindustrie die de politiek decennia lang in de greep hield, zodat roken niet ontmoedigd werd. 'Roken moet mogen!' We zouden eens wat te kort komen in dit korte bestaan! Overal ontmoeten we ze, de slachtoffers van onze Westerse zucht naar meer inkomen, meer luxe, meer mobiliteit. Parnassia biedt onderdak aan wie niet meer thuis zijn in hun eigen leven. De kwaliteit van het leven, van het milieu, van de relaties -we besteden er aandacht aan nadat onze prioriteiten vervuld zijn. Leven in de grafsteden - in een doodscultuur .

En vanmorgen hoorden we hoe zo'n slachtoffer van de doodscultuur zijn toevlucht bij Jezus zoekt.

Zoekend en afwerend tegelijk: zo werkt dat. 'Wat heb ik met jou te maken, Jezus'?

Over identiteitscrisis gesproken: wie spreekt er hier eigenlijk? Over onszelf gesproken: Wie zijn we eigenlijk? Ben ik een nette dominee of alleen maar de optelsom van mijn neuroses en depressies die mij in de nacht komen kwellen?

Naakt is de man, zo vertelt Lucas. Identiteitsloos, want kleren maken de man. Zonder waardigheid is hij, een anonieme speelbal van de demonen.

Maar Jezus vraagt hem naar Zijn naam! Voor God hebben mensen een naam. En Jezus beveelt de onreine geesten in de zwijnen te gaan. Zijn spreken is scheppend spreken: scheiding maken, aan het licht brengen wie we zijn! Pasen werpt zijn licht over Lucas 8: de storm op het meer, de man die uit het graf komt, de schrik van de toeschouwers en dan volgt er nog de opwekking van het dochtertje van Jairus. Naar je naam gevraagd worden: weg uit de duisternis, weg uit 'was jij maar nooit geboren'.

We vallen niet samen met onze angsten, onze obsessies, onze lusten en verslavingen. We zijn bedoeld aan de voeten van Jezus te zitten: leerlingen te zijn die door Zijn spreken onze identiteit terug ontvangen. Vele mensen wachten op bevrijding, op de dag dat iemand ze bij hun naam noemt. Want liefde bevrijdt, drijft de vrees uit.

Onze wereld en de andere wereld die we ook in onszelf vermoeden, ze moeten bevrijd worden van wat er onderhuids woelt, woedt en ons klein houdt. De 'macht boven macht' goden worden door de liefde-macht-God naar de afgrond verbannen. Jezus' nederige dienst aan ons is ontmaskerend en bevrijdend. Hij die in onze verzoeken overleefd is gebleven, bepaalt ons weer bij onze bestemming. "Vertel alles wat God voor u heeft gedaan", krijgt de man te horen. Christenen zijn geen mensen die vertellen wat *wij* allemaal voor God moeten doen, maar mensen die getuigen van *Gods dienst* aan ons.

Lezingen: Jes. 65: 1-9 & Lucas 8:26-39

Kyriëgebed - Roep wakker in ons

Eeuwige,
Gij geeft ons tijd van leven, elk uur nieuw.
helpt ons om met open ogen te leven.
Wakker geroepen, mensen van de dag!
Geef dat wij ons laten verrassen en inspireren
door uw glans over het alledaagse bestaan.
Meelevende God, soms wijkt de nacht niet,
Maar verduistert zijn schaduw onze zinnen.
Koud in de kleren, licht pijn aan de ogen:
Wat ging er fout, is het schuld, lot of God?
Eeuwige, van U is de tijd, van U ons hart,
maak dit een dag van verwachten en wachten.
Roep wakker in ons uw Woord van verweer,
Laat komen uw licht en wacht niet meer!